

ДЕТЕРМІНАНТИ ПОВЕДІНКИ СОБАК

Барановський Д.І.

кандидат с.-г. наук, доцент кафедри генетики,
розведення та селекційних технологій в тваринництві

Мандич А.Д.

студент 3-го курсу факультету біотехнологій, бакалавр
Державний біотехнологічний університет, м. Харків

Поведінка – найважливіша ознака собаки. Якщо поведінка не відповідає вимогам господаря та людській спільноті, то вижити такій тварині проблематично. Ймовірно, що на поведінку сучасних тварин впливають реакції поведінки та манери їх предків. Власне мова йдеться про спадковість поведінки.

Ученими, які вивчали диких собак, це твердження підтверджується. Відомо, що в процесі domestикації тварин людина суттєво змінила собаку, пристосувавши її до своїх потреб. Собак утримують в квартирах, у вольєрах, дресирують, навчають певним навичкам, що суттєво вплинуло на дикі інстинкти, які практично зникли або спрямувалися в інше русло.

Більшість кінологів вважають характер і екстер'єр найголовнішими ознаками породи. Звичайно, при цьому постає задача, яким чином потрібно розводити собак з потрібним характером. Проте це не проста селекційна задача. Є певні обмеження в інформаційних знаннях з генетики поведінки тварин. Більшість інформаційних свідчень вказують на складність ознаки поведінки. Поведінка обумовлюється як генетичною детермінантою, так і багатьма іншими факторами. Поведінка – це предмет не тільки генетики, але і соціології, екології, ембріології та інших знань. Вона залежить від спадкових та набутих ознак, а також від взаємодії з навколишнім середовищем.

Поведінка собак – це досить складне поняття. З метою з'ясування природи цієї особливості тварин були проведені детальні дослідження поведінки собак у Джексоновській лабораторії в Бар-Харборі (штат Мен). Заслужують уваги і дослідження Л.Ф. Уїтні. Проєкт «Fortunate Fields» Е.С. Хамфрі та Л. Уорнера став визначальним в дослідженнях цього питання.

Проєкт «Fortunate Fields» передбачав отримання поголів'я німецьких вівчарок для роботи в якості поводитирів та в поліції. Дослідження проводилися за спрощеною схемою. Не враховувалося, що поведінка має полігенну успадкованість. У проєкті перевищено значення генетичних аспектів. При цьому обмежувалося значення дресирування. У цілому проєкт, упускаючи окремі помилки та недоречності, був успішним.

У програмі Бар-Харбора приділялося певне значення біологічним аспектам та соціальній поведінці при роботі в стресових ситуаціях. Життєвий цикл собак розбивався на критичні періоди: неонатальний, перехідний, соціальний та ювеніальний. До кожного періоду були розроблені відповідні вимоги, щоб підготувати собаку до ефективного дресирування.

Собака має високорозвинуту здатність розрізняти запахи. Це найважливіша властивість тварини. Всі інші роботи, які виконує дресирована собака, формує людина. Собака здатна виявляти запахи жирних кислот в концентраціях в мільярд разів нижчі, які відчуває людина.

Оцінити собаку на здатність сприймати запахи досить складно, оскільки вона не реагує на ті, які не мають для неї біологічного значення.

У цілому з'ясовано, що успадкованість собаки роботи по сліду та гостроти чуття має середній показник. Ці якості можна швидко поліпшити за допомогою селекції.

Резюмуючи викладене варто акцентувати, що генетична детермінанта реакцій поведінки собак є значимою, що дає можливість проводити ефективну селекцію, поліпшуючи основні найважливіші характеристики собак. Ефективне поєднання генотипових і паратипових факторів формує високу здатність службових собак у виконанні різних робіт.